

2017: l'extrema dreta i l'estratègia 'Great Again'

per **Silvio Falcón** ([@silviofalcon](#))

Donald Trump ha guanyat les eleccions a la presidència dels Estats Units amb una campanya polèmica però efectiva. Malgrat perdre en vot popular per més de dos milions de vot, l'equip de Trump ha sabut identificar on imposar-se a Hillary. El discurs, dirigit contra l'establishment i contra les ombres de la gestió de Clinton al capdavant de la Secretaria d'Estat, buscava unes complicitats molt concretes. El vot obrer del Rust Belt (cinturó de l'Òxid) ha decantat les presidencials. Tant és així que amb poc més de 100.000 vots més per a Hillary a Michigan, Pennsylvania i Wisconsin, hauria estat ella que hauria estat elegida presidenta americana.

Què pot aportar l'estratègia i el discurs de Trump a la dreta extrema europea? Hi haurà un efecte Trump? Les recents presidencials austríaques podrien apuntar una resposta negativa. No ens enganyem: a Àustria aviat hi haurà legislatives i el primer partit continua sent l'ultraconservador FPO (Partit de la Llibertat).

[El company Guillem Pujol es preguntava fa mesos si Donald Trump és feixista](#). La conclusió era clara: si no ho era, s'hi apropava molt. En aquest article intentarem analitzar les noves estratègies politicoelectorals de l'extrema dreta i la seva trajectòria recent, tenint en compte que 2017 (com 2016) serà un any ple d'eleccions arreu. Cal aclarir, però, que el concepte d'extrema que revisarem

és genèric i ampli. En general, ens referirem a totes aquelles forces polítiques a la dreta dels partits liberals, conservadors i democristians que practiquen un discurs antiimmigració i antiglobalització.

El precedent francès

Era 2002 i Jean Marie Le Pen presidia el Front Nacional francès. Diumenge 21 d'abril el candidat del FN donava la sorpresa i es classificava per a la segona volta de les eleccions presidencials franceses, havent obtingut gairebé 200.000 vots més que el candidat socialista, Lionel Jospin. Jospin, llavors primer ministre francès, havia reduït la jornada laboral a 35 hores com a mesura estrella d'un programa social profund, en el marc d'una bona situació econòmica. El govern, però, era de cohabitació, ja que a l'Elisi hi havia Jacques Chirac, líder d'Agrupació per la República (RPR, l'antiga UMP, actualment Les Républicains). Aquell govern també va ser la cara visible de privatitzacions – France Télécom- o d'obertura comercial a nivell global, amb ingent entrada de capital estranger.

La derrota de Jospin va acabar amb la cohabitació (un govern de l'establishment?) i va ser un precedent per a la reforma constitucional posterior que, a la pràctica, limita aquesta possibilitat.

Aquest gran èxit va ser el darrer de la vella, antiga i nostàlgica ultradreta. Jean-Marie Le Pen, amb passat militar, mai no ha condemnat l'Holocaust. De fet, el Parlament Europeu li ha retirat en alguna ocasió la immunitat judicial que té com a parlamentari per les seves declaracions odioses contra els jueus (entre altres causes judicials). Aquest ferm posicionament ideològic va portar a Jean-Marie Le Pen a ser expulsat del seu propi partit, el Front National. Qui ho va fer? La seva filla: Marine Le Pen.

La nova extrema dreta té un altre pla. L'estratègia de Marine Le Pen d'ençà que va a succeir el seu pare va centrar-se en netejar la imatge del FN com uns ultres nostàlgics del feixisme dels anys 30. Marine va obligar a expulsar els cap-rapats dels actes polítics del partit, va suprimir l'estètica feixista (banderes, salutacions...) i va suavitzar el discurs polític. El FN va posar l'èmfasi en la globalització i, sobretot, en el debat sobre la immigració i la seva adaptació al món occidental. Poc a poc, van ser capaços de marcar l'agenda pública obrint la llauna sobre debats com el vel musulmà, els símbols religiosos a l'escola o què fer amb la immigració il·legal. Sarkozy, en aquell moment ministre de l'Interior del govern De Villepin, va cedir a la pressió del FN i va expulsar [el 2010 gitanos romanesos sense papers](#).

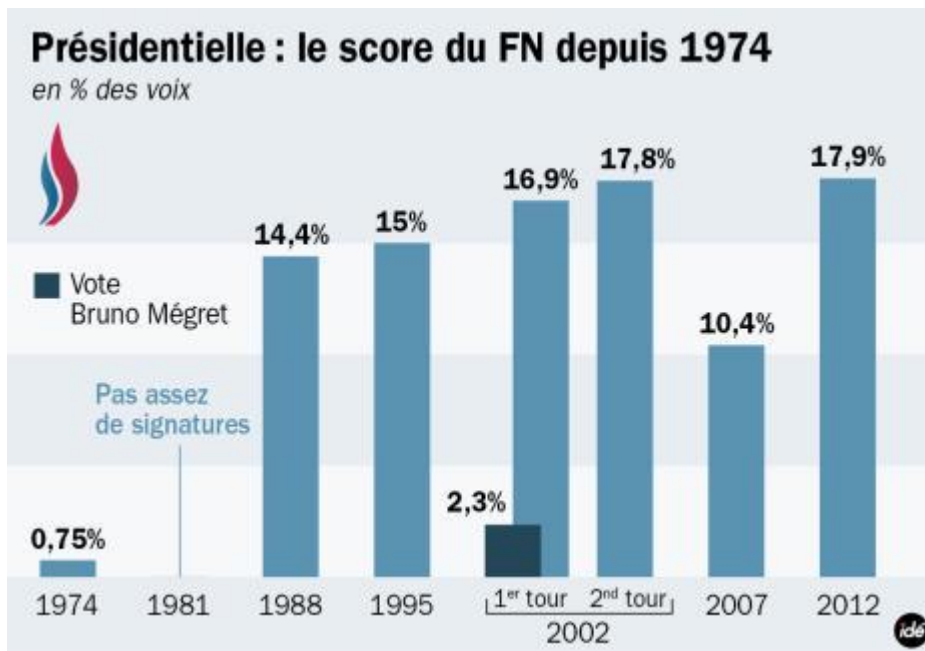
Els perdedors de la globalització

Després del canvi de segle, el discurs de l'extrema dreta va esdevenir antiglobalització. Amb la immigració com a boc expiatori, van centrar la seva activitat política en regions deprimides econòmicament. Dos fenòmens fills de la globalització (les deslocalitzacions de la indústria i la competència dels immigrants com a força de treball) van empobrir els obrers autòctons. A França, Nord Pas-de-Calais, al nord del país, en seria un exemple clar. Més a prop nostre, l'exemple és Perpinyà, que recentment va estar molt a prop de tenir un alcalde del Front National. Als EUA aquest retrat robot serveix per descriure la regió del Rust Belt, i especialment ciutats com Detroit (Michigan).

De sobte, naixia una nova extrema dreta europea més enllà de la nostàlgia i l'estètica feixista. L'esquema argumental és tan senzill com difícil de respondre des dels poders públics i les opcions polítiques més tradicionals. I, sens dubte, aquest missatge s'adreçava a un gruix social important. Un reportatge d'El País recollia, l'any 2012, declaracions d'una veïna d'Henin-Beaumont, a Nord-Pas-de-Calais, que assegurava que el tancament de les fàbriques de la regió havia creat "[més emprenyats que fatxes](#)". Molt gràfic.

La capacitat mobilitzadora d'aquesta nova ultradreta no es queda en els treballadors pocs qualificats. La crisi econòmica ha ratificat el seu discurs derrotista: cada cop hi haurà menys oportunitats. D'aquí neix l'altra pota de la seva estratègia actual: l'element antiestablishment. Le Pen pot culpabilitzar a la UMP i al PS de tots els mals de França perquè, entre tots dos, han governat el país els darrers 40 anys.

Si bé és cert que el Front de Gauche i els trotskistes tenien (i tenen) frontera electoral a França amb el FN, sembla que la batalla l'ha guanyada (parcialment) Marine Le Pen. La prova és ben clara: les seves expectatives electorals no han parat de créixer fins al més de 25% d'intenció de vot que té actualment el FN. A més a més, la capacitat de l'esquerra no-establishment per aspirar a aquest vot descontent depèn del cas de cada país. Als EUA, Sanders representaria una alternativa similar, així com Corbyn al Regne Unit o Podemos a Espanya. Tot i això, tots aquests projectes polítics d'esquerres tenen grans diferències programàtiques i estratègiques.

Evolució dels resultats del FN a les eleccions presidencials. Font: IDE.fr.

Great Again: la cirereta

Podríem dir, doncs, que Marine Le Pen va promoure un replegament nacionalista i xenòfob, fruit de les tendències liberalitzadores que van destruir el sector industrial a Europa. Proteccionisme al servei de la xenofòbia i la ultradreta, però també abandonament de la nostàlgia i la simbologia dels anys 30. Aquesta recepta va ser imitada arreu d'Europa, amb bons resultats a països com Holanda o Àustria. L'exemple més proper el trobem amb Plataforma per Catalunya, que va estar a punt d'entrar al Parlament de Catalunya a les eleccions de l'any 2010. El seu èxit municipal bevia principalment d'exvotants d'esquerres de la corona metropolitana i de votants descontents dels pobles de l'interior de Catalunya. Una estratègia presidida per un *eslògan* adaptat a la realitat del país: *"Primer, els de casa"*.

Aquest eslògan, amb una alta acceptació entre diferents capes socials, fomentava mites com ara que els immigrants reben més ajuts públics. Tot i això, amb el temps, aquest discurs de 'Primer els de casa' s'ha erosionat, per diversos motius. A Catalunya, el passat franquista d'Anglada o la radicalitat dels membres de PxC van fer fracassar la seva aposta estratègica aparentment moderada i poc nostàlgica del passat. Bàsicament, Anglada i els seus mentien sobre la seva ideologia i els seus objectius.

Tot i això, l'element 'Great Again' al discurs de Trump a les presidencials americanes fa renéixer amb força la part més nostàlgica del discurs de l'extrema dreta. Donald Trump ha creat a l'imaginari

del seu electorat un passat (indeterminat) d'èxit i un present ple d'incerteses. El Great Again és un altre significant buit que governa la política dels nostres dies: és un concepte indeterminat que cadascú interpreta de manera diferent. Ha culpats els altres (lliure comerç, immigració) i s'ha presentat com a alternativa vàlida. Culpar Mèxic (lliure comerç, immigració) i la Xina (lliure comerç) dels problemes dels americans és populista però efectiu. Podríem dir que Trump ha recollit l'estratègia de Le Pen, hi ha afegit l'element antiestablishment i l'ha americanitzat amb frases disruptives i escarafalls que l'han fet sortir més als mitjans de comunicació. Tot sota el paraigua d'un eslògan que no volia dir res.

Ràpidament, l'extrema dreta europea ha mogut fitxa. Aquest *reboot* estratègic i comunicatiu encaixava amb els seus principis i els portava més enllà. Situar la hipotètica solució desitjada en un passat indefinit sense esmentar a quin moment pretèrit t'estàs referint és com entregar al votant un menú a la carta. Quina millor manera d'atreure el votant 'perdedor de la globalització', el votant radicalitzat –jove, potser?– i el vell votant nostàlgic alhora?

A Holanda ja hem pogut veure cartells amb la cara de Wilders i la frase "We will make the Netherlands great again" (Farem els Països Baixos grans una altra vegada). [A Espanya ha estat VOX qui ha recollit i aprofitat el missatge de Trump, amb un cartell amb la cara del seu President, Santiago Abascal, i el missatge "Hacer España grande otra vez"](#).

Conclusió

L'extrema dreta (*la dreta a la dreta de la dreta*) ha incorporat l'element 'great again' al seu discurs per fer-lo més transversal i hegemònic. Estarem atents als seus resultats i a l'efectivitat d'aquesta estratègia renovada. També el cas espanyol és interessant, ja que l'extrema dreta tradicionalment s'ha refugiat en grupuscles dins del PP o s'ha atrinxerat en la marginalitat dels grups nostàlgics del franquisme. Darrerament, però, semblen haver canviat de full de ruta, i han creat organitzacions com Hogar Social Madrid, entre altres iniciatives.

L'aposta discursiva actual de l'extrema dreta seria '**Primer els de casa #greatagain**', una bomba populista i demagoga capaç d'oferir un bon rendiment electoral. Seran capaços de guanyar als demòcrates a les urnes? La resposta la trobarem a França, Alemanya o Holanda aquest proper any 2017.

Imatge de portada: producció de Finestra d'Oportunitat.